

پستوزوان

وزارت

تکوک: عبدالرحمن غور

وفاقی حکومت ونگ و وزارت و نصابی ہر ملک گون

بلوچی اکیڈمی کوئٹہ

پستو زوان اولوزانک

(اولو بیس)

عبدالرحمن غفور

گن د چار کنوچ

آغا میر نصیر خان † عزیز محمد بک

حاجی عبدالقیوم بیرون † انور ساجدی

بلوچی اکیڈمی اکوئٹہ

کھیں حق پہ جوچی اکیڈمی کوٹہ ۱۰

چھاپ کنوچ	جوچی اکیڈمی کوٹہ
چھاپ ۴۰	تہات پرنٹنگ پریس۔ کوٹہ
سری وار	۱۹۸۳ء
لیکو	یک ہزار
ہا	۲ روپے
کتابت	محمد عارف

پشتون زوان و لوزانگ

پشتون قوم او کہول و سبورا کے یک قوم و تاریخ نشان او
 لوزانگ (ادب) و سراپٹ و پھول و تحقیق) باروا سے
 یک بنی ٹھوک این کہ آہنی و اصل و نسل او نسب و خاندان
 چھکا اول گشتانگ پیش کھنغ مژدی این ایذا پشتو زوان و
 لوزانگ و پیش و پشتون قوم و اسل و نسب سرا پچار کھنغ
 ژہ اے پدھر بیٹہ کہ پشتون (ادغان) قوم یک کہنیں او
 قدیمی قوم این ہے ڈول و آہنی و زوان او لوزانگ (ادب)
 دے کہنیں انت او آہنی تاریخ دے پیڈی و خانی او قدیمی رات
 گندوچار کھنغین عالمانی (محققین) خیال و ماں پشتون آریائی قوم و
 یک ہماری (شاخ) رات گشت کہ آں دو ہزار سال (حضرت عیسیٰ روایت
 پیش و وٹی اصلیں وطن و آریہ و بجا" و ژہ لڈغ و پھند

ہاشتر و علاقہ و ماں مندو نیاد گشت اور دختے کہ ہوندا ہوش و
 تر چھی و پھلی (قبیلہ) ایران و ماں آباد بیٹہ ۔ اور چھی کے
 پھلی سندھ و پشاں ماں آباد بیٹہ ۔ دختے کہ اس قوم یک
 آٹ ت ایشی و زوان و رگال ، بول و ڈول، ماں د سے پختی
 آٹ بے سبب و ایشی و ۔ آریک ۔ گشت نگ پھدا
 جتا جتائیں ہندو علاقہاں ماں آباد بیٹہ و سبب و آہانی دہان
 ماں ہاز فرق و مہدان بیٹہ ۔ آں کہ ملک ایران و کشتہ آہنی و
 زوان سنیکت بیٹہ ، او بلخ او ہاشتر و ماں مندو نیاد کھنویں
 پھلی آنی زوان و پختو یا پشتو گشت بیٹہ ۔

آں گندو چار کھنویں عالم (مستحقین) آہانی جیال و ماں پشتون
 آریا استنت دتی دعویٰ و ماں اسے ڈول و گشت۔
 (۱) دید کہ کہیں آریانی کتاب این آہنی و ماں پشتون و ہاروا
 اسے ڈول و نوشتہ انت ۔

دختے کہ آریا خیر کومانی دتاں و شہ دہان و

آختنت تہ یک مڈا پھڈ آہانی نیام و

جنگ و تھیورٹیکل اور پختہ مزید مرثیہ

اے مرثیہ آریہ اور پختہ و مرثیہ

ادارو شرح بیشہ پختہ آریہ نام ایش انت

(۱) پختہ (۲) ایٹا (۳) جلالہ (۴) شیوار

(۵) دیستان (۶) از (۷) دیوہو (۸) توڑاشا

(۹) لورو (۱۰) لورو

بازیں، زوان و پڑہ داریں زانکارانی خیال و دلیل و ماں

اے وہ پختہ آریہ و ژہ اولی پختہ (قبیلہ) پختہ، اصل و ماں

پختون انت - یک زمانہ او لکھا پختہ، پختہ لوز (لفظ) پخت

او گدو پختون بیشہ -

(۲) مشہور و نامداریں پھرنگی پچار کھنوخ واژہ رالف ٹی ایزک

گرفتہ، و دے کہ آں "دید" کتاب و دوہرانی و پھرنگی

زوان و ماں نوشتہ کھنہ، پختہ و باروا دلی دلیل و ماں

گشتہ کہ پختون آریہ قوم و پختہ پختہ و ژہ انت

(۳) یک کہنیں کتاب - دپختو دادبیا تو تاریخ "و ماں واژہ آگانی

عبدالمنان جیبی ء وید - کتاب ء ژرہ پٹ و پھول ء پھنڈا سے
ظاہر کھتے کہ پخت - آہنی ء ماں قوم او بادشاہ ء باروا سے
آختہ او پخت نام ء پھلی (شاخ - قبیلہ) وید ء نوشتہ بینغ ء
ژرہ پھنڈا سے موجودت ات۔

(۴، اوستا) کہ آن یک ہزار سال (حضرت عیسیٰ علیہ السلام سے پیش)
پیش ء یک کہنیں آریانی کتاب این اے آن آریانی پھلی آنی ہنڈا
کتاب این کہ آن بخد یا باختر ء ماں یک نوخیں راجی زند ء
(معاشرت و تمدن) مٹھامینوخ اسقت اے کتاب ء ماں بخد
نوز چھی ء جاگہ ماں نوشتہ انت۔ گندو چار کھنویں عالمانی خیال
و دلیل انت کہ بخداصل ء ماں پخت انت کہ آن سری
دھکے بخد، سخت، پشت او پھذا پختو، پختون او پشتون
میشہ۔

(۵، ملگ یونان ء یک مزی عالم و زانتکار داژہ ہیردوتس)
دنیا ء چھکا یک کہنیں کتاب نوشتہ کھتہ آہنی ء ماں آن
پختون ء را پکتویس او پختونخواہ، براں پختونانی دطن ء

نام پکیتکا "زشتہ کھتہ او آہانی باروا اے دے لکشتہ کہ
 پکیتکا — انڈس (سندھ) نریخ ء استن . آہنی ء مردمان محنت
 کھنوخ . زورافیس ، او مرثائی کھنوخ انت او آہانی جان ء
 جرد پرنج سربری پوست ء انت . اہی کھانار او تھیر و کمان دھارلج
 تھ شکار و مرثائی کھنت آہانی نندونیا د باختری مردمانی ڈول ء
 انت .

پشتون قوم ء موجتیس مزب شہ نویس واژہ فارغ بخاری
 او واژہ رضا ہدانی وٹی کتاب "پشتو شاعری" ء ماں نوشتہ
 کشتہ .

"کہ پشتون یک مزین کہنیں د قدیمی قوم . این او
 ہے ڈول ء آہنی ء زدان او لوزانک رادب)
 دے کہن انت او آہنی ء راج اورا جیڈندہ
 تاریخ ہزار ما سال ء پ شنگ و تملان انت
 او ہائی پرائی و دراجی صدی یانی سرا تملان
 انت . پٹھان ، پختون او پشتون یک وٹیں

روز آنت او پشتونخوا آل بندو جاہ و گشت
 کہ آہنی و سرا پنخون و پشتون آباد بیغت ہے
 سبب و " اٹک " و دہی بھرا و علاقہ را
 کہ آل دغار و سرا پنخون آباد آنت پشتون
 خوا گشت "

اردو زوان و ناماریں شہ زبیس واژہ امتیاز علی عرشی رحابی
 خیل، دلی کتاب " اردو میں پشتو کا حصہ " و " زبہ کشہ "
 کہ زبیں اوغانی تاریخ مکھوئیں دیں و سوچ ایش آنت
 کہ کہیں زشتانک آنی رو و اوغانستان ایرین زبہ
 کہیں لورغ آنت او اے ملک و را کہیں دہائی
 ماں آریانا بزاں ایریانی (آرین) قوم و بندو جاہ
 گشت ، جاں واژہ اے قوم دُنیا و ماں
 شنگ و تالان بیٹہ "

اے کُلّیں حقیقتانی شوکاں بڑہ ظاہر بیٹہ کہ پکبہت ،
 بخت ، پکتوئیں پکتیکا ، پکتین او پکتیان ، اے کُلّیں لوزیک

مقصد و مطلب داریت او اے ٹھونک کہ ما آہنی ء پختون
 او پختون خوا، گشت اے سری لوزانی پکھت او پکتیان
 زخیں شکل انت او دنیا ء گیشتر گندوچار کھنوخیں عالمانی
 دیم ء روش ٹکٹی پاکستان ء پختون خوا ء ماں آباد یخ قوم
 پشتون آریائی قوم ء یک پھلی انت۔

پشتون قوم ء زوان۔ ہے کلئیں ٹھوک ء ژہ اے دی ظاہر

بیٹہ کہ پشتون قوم چہار ہزار سال ء کہن انت، ہے ڈول ء آہنی
 زوان (بولی) دے کہن انت۔ ایشی ء گون پشتو زوان ء را آریائی
 زوانانی خاندان ء یک مزی بہر متغ ضروری ایں رہے باروا چھی
 ئے عالم و زاتکارانی خیال و دلیل ایش انت۔

یک نامداریں عالم واژہ ڈاکٹر اے گریرن وٹی کتاب

LINGUISTICSURVEY of INDIA " ہندوستان ء زوانانی پٹ پھول ء " رہی

بہر ء ماں لکھتہ کہ پشتو زوان ء تعلق عبرانی زوان ء ژہ نئے

ان بلکن اے یک آریائی زوان انت۔

یک دہمی نامداریں فرانسیسی عالم واثرہ ڈاکٹر ولیم ہنری ۽ خیال
 انت کہ پشتو یک ڈول ۽ سنکرت او دہمی کنڈاء اوستا ۽
 زرتیج انت۔ او ایشی ۽ جوت ۽ ماں آل اے دلیل کہنت کہ
 اوستا، سنکرت او پشتو اے ہر سہ آریائی زوان ۽ بہر کہنت
 ۽ پھیش ۽ یک۔

تاریخ ۽ علم ۽ زانتکارو عالم واثرہ الفنسٹن کہ پشتو زوان
 و لوزانک ۽ سرا باز پٹ پھول کہنتہ آل وٹی یک کتاب ۽
 ماں گشتہ کہ ۲۱۸، لوز ۽ چھکا گندو چار کہنت ۽ پھند اے
 ظاہر بیٹہ کہ ایشاں ماں یک لوزدے سامی نئے ان بلکن یک صد
 ماں پنج لوز کردی زوان ۽ ژہ انت کہ آں انڈو آریں زوان
 انت۔

پشتو زوان ۽ یک پلوہ واریں عالم ۱۸۶۲ء ۽ واثرہ ڈاکٹر ژمپ پٹو
 چھکا یک کتاب نوشتہ کہنتہ آہنی ۽ ماں واثرہ دلیل و فیصلہ داہ
 کہ پشتو زوان ۽ بنجاہ زوان نئے انت بلکن اے یک انڈو آریں
 زوان انت۔

یک دہمی زانتکار و عالم واژہ پروفیسر ڈورن ء وٹی کتاب کہ
 آن شکستہ ء ماں ، پیٹرز برگ ء ژہ چھاپ بیٹہ آہنی ء ماں
 پشتو زوان ء آریائی زوانانی ء یک پھلی منغ ء او ایٹی ء اے
 سبب ڈستہ کہ اے زوان ء لوزانکی ڈول و ڈرا او بنیاتی
 لوزانی شکل اے ہر دوئیں غیر عبرانی انت واژہ پروفیسر کلے
 پرتھ ، واژہ ڈورن ء ژہ اے مٹوک ء سراقاق کھشہ او
 اے دے گشتہ کہ پشتو زوان ء سامی ، گشغ مٹوم ڈودہ دار انت
 پچھے کہ اے زوان ء لوز ء وڈا او گریر و لغت انڈو آریں زوانانی
 لوزاں ژہ نزیخ انت۔

اے یک اصول و قاعدہ این کہ زوان ء زانتکار او عالم
 وٹی زوان ء چھکا پٹ پھول ء وخت ء دہمی زوانانی کہنیں
 حالتاں سرا دے گدو پچار کھنت ہے ڈون ء پشتو زوان ء
 بازیں پلوہ داریں زانتکاراں پشتو ء آریائی زوان ثنابت کھنغ
 پہ بازیں یک شکل ویک تو اہلوز وٹی دلیل ء خاطر پیش
 کھنت ۔ آن شکستہ ایش انت۔

اردو	پشتو	سنکرت	اوستا	فارسی
۱- زمین	زنگه	جاگه	زمیم	زمین
۲- ستارے	ستوری	ستاره	ستوبہ	ستارہ
۳- چہرہ	مخ	مکھ	روکھ	رخ
۴- چہرہ	سکرتن	چرمن	چرمن	چرم
۵- رات	شپہ	شپ	شپ	شب
۶- نسور	سخر	سوسور	ہوسور	خسر
۷- زبان	ژبہ	جوا	-	زبان
۸- شاخ	خاخ	شاکھ	-	شاخ
۹- پانی	اوبہ	آپ	آپہ	آب
۱۰- درخت	ونہ	ون	ون	درخت
۱۱- باپ	پلار	پاتری	پمیترا	پدر
۱۲- ماں	مہ	ماتری	ماتر	مادر
۱۳- روپہر	عزنا	گھراما	گرم	نیروز
۱۴- ایک	یر	ایکم	ایرہ	یک

اردو	پشتو	سنکرت	ادستا	فارسی
۱۵ دو	دوه	دوا	دوه	دو
۱۶ تین	درے	تری	تھری	سه
۱۷ چار	سور	چتوار	چتور	چار
۱۸ پانچ	پنرہ	پانٹرچ	پنچہ	پنچ
۱۹ چھ	شپگ	شپس	شوس	شش
۲۰ سات	اوه	شپتہ	ہستہ	ہفت

(اثر پشتو شاعری وارثہ فارغ بخاری رضامہوانی)

۲۰ : ہے ڈول ء بازیں لوز دے یک شکل ویک توارنت
پشتو لوزانی ہے دتوار او یکوئی ء ژہ پشتو زوان ء کہیں آریان
زوان یمنغ ء محکم دلیل ایں - او اے ٹھوک ء ثوت دے
استن کہ اے زوان چہار ہزار سال ء کہن رانت - مگہ پشتو
لوزانک ء (ادب ء) باروا آہنی ء دگ دراہ او دس دشان
یک نیم ہزار سال ء زیات زمیخ سنئے ان - ایذا اے حیال

پیدا بیت کہ پشتو زمان ۽ کہنیں لوزانک لادب، اُن اُت
 کہ آہنی ۽ راہے زمانہ اُد دورباری ۽ راج و راجی رُند او
 ہندو ۽ بُنیاتی قدروشان ۽ پیدا کھٹہ مکہ اُن دُنیا ۽ بے باوی
 اولے سبب ۽ مرثی ناپیدایں البت آہنی ۽ جواڈ، دُنیا ۽ کہنیں
 کتابانی تھا استن یک نامداریں عالم و زانکار واثرہ علامہ ابوریحان
 البیرونی ۽ ایشی ۽ باروا گشتہ، کہ آریائی نسل ۽ کہنیں قوم
 و پھلی آئی دتی علم او لوزانک اُت کہ آں رگ دیدہ
 شکل ۽ ماں نیں دے باقی انت اے کُلّیں قوم
 و پھلی نوزیں مٹوک و شاعری ۽ ثرہ پوہ اُت
 بلکن وٹ دے شاعری ۽ باروا جائیں قاعدہ و
 رامبند ٹھاہیثہ۔

واثرہ البیرونی ۽ اے مٹوک ۽ ثرہ ظاہر بیثہ کہ آریائی
 قومانی شعری لوزانک اُت کہ آں رگ دید ۽ دُول ۽ اُت
 او پشتو ۽ اولی زمانہ ۽ گیشتر شینرو داستانک ہے وٹرا
 اُت - کہنیں ہندو ۽ موجوت بیغ ۽ ماں ونختہ کہ اسلام ۽

یک نوزیس مہندو ۽ حیثیت ۽ آریائی قومانی تھا دلپند و مقبول
 بیشہ تہ اے علاقہ ۽ ماں آباد بیٹخ ۽ مردمانی خیال و یقین ۽
 ماں دے نوزیس خیال و فکر پیدا بیشہ ہے وجہ ۽ نژہ پشتو
 شایری ۽ ماں دے مہندو ۽ رنگ و گوناپ ۽ بہر زیائیں۔
 اے گلیں ٹھوکاں ژہ ظاہر بیشہ کہ پشتون چہار ہزار سال ۽
 پیش ۽ اے علاقہ ۽ ماں آباد استنت۔ آہنی آن وٹی زوان
 لوزانک راج و راجی زند او رواج و نندنیاد ۽ ڈول ووڈ ہمکھر
 کہن انت۔ آہنی ۽ گوں بہاں دخت ۽ مان لوزانک اث وٹی
 زوان اث۔ نین ما آہنی ۽ لوزانک ۽ ہاروا تاریخی دس و نشان
 نہ بیٹخ ۽ سبب ۽ پرح نہ گنتوں مگہ اے ٹھوک یقین ۽ ژہ
 گتخ بیٹ، کہ آہنی ۽ زوان و بول آن دخت دے پشتو
 اث کہ نین بازیں زمانہ ۽ پھند آہنی ۽ شکل و صورت دگر بیشہ
 بالکل ہے ڈول ۽ کہ ایران ۽ چھی ۽ ہزار سال پیش ۽ زوان
 و بول ژند او اوستا اث سنت کہ آں نین کتابانی تھا تہ ملتت۔
 مگہ اے ملک ۽ ماں نام او نشان دے نئے ان بلکن آہنی ۽

جاگہ ءِ نوخیں فارسی زوان گیتہ -

پشتون قوم ءِ لوزانک پشتون نسل او پشتو زوان ءِ کہن ترین

مٹوک و پچار ءِ پھذ آہنی ءِ لوزانک ءِ رادب ءِ باروا جہدو
پٹ پھول بیدہیں - مگ آہنی ءِ باروا پیش ءِ مے نوشتہ انت کہ
پشتو زوان ءِ کہن ترین لوزانک ناپیدو نابودہیں - البت آہنی
گندوچار کھنوخ ، زانکار او شہ نویس بازی دخت ءِ ژہ جہد کھنوخ
آخر ءِ دہمی صدی ہجری ءِ ماں پشتو شاحری ءِ یک کہنیں کتاب
پٹہ خزانہ " رگنچ مخفی " ءِ ژہ ملتہ اے کتاب یک شہ نویس
داڑہ آقانی عبدالحی ءِ پھول کھشہ ، اے کتاب ءِ کہنیں پشتو زوان
او اوستا و سنسکرت ءِ ژہ سنہ ان - بلکن آہنی لوزو مٹوک پشتو
زوان ءِ ماں اسنت -

لے کہنیں کتابت " پٹہ خزانہ " نوشتہ کھنوخ داڑہ مٹوک
کہ داؤد ءِ پنج اث اسکلا ءِ ماں اے کتاب لکھشہ او آقانی
جیبی ءِ ۱۳۲۲ھ ءِ ماں ایشی ءِ پھول کھشہ - ایشی ماں پنجاہ دیک

شاہزادی و مٹوک او آہانی زند و شاحری و باروا مال و کمال
 و مٹوک انت - آہان من چھی ٹے آہنی ہمعصر براں یہ نانا و
 مردم او چھی و کہنیں شاعر انت - ہاں شاہزادی باروا واڑہ محمد ہونگے
 وٹی ڈول و بہت و واڑہ چھی ٹے کہ پٹ پھول کھشہ آہنی و واڑہ
 اے کتاب جوڑ کھشہ - اے کہنیں نامداریں کتاب و پشتو لوزاکٹ
 زیند زیات بیٹہ چکھے کہ پٹ خزانہ و پیش و پشتو لوزاکی
 دُنیا و مس تہارما اٹ -

”پٹ خزانہ“ و مس کہ سَری دکھکا آہنی و باروا مٹوک ایں
 اں واڑہ امیر کرور انت ، واڑہ محمد ہونگے اے کتاب و مال
 واڑہ امیر کرور و باروا اے ڈول و لکھشہ -

واڑہ شیخ کہ مستی زئی غوریا خیل وٹی کتاب ”رغزل“

پختانہ و مس (افغانانِ قدیم) تاریخ سوری“ و ترا

لکھشہ کہ واڑہ امیر کرور و واڑہ امیر پلاد و پنج

اٹ - آں آہنی و را بالستان و گندغ اٹ

اے ۱۳۹ھ و غور مندیش و امیر (حاکم) بیٹہ

داڑھ امیر کردو، جہاں ۽ پہلوان ۽ لقب و شان ۽ نامدار
بیٹہ، داڑھ، مزین بہادر، اوزدراخیں مردم

اٹ، دختہ کہ مڑائی کھنت تہ یہ دھکتہ ۽

یکصد سلح پوش جنگی مردمان گوں مڑائی کھنت -

آن وٹی دور باری ۽ مس قلعه عوز، باشان، خیسا

اؤ برکشک ۽ محل دماڑی آنی سرا قابو بیخ ۽

پھد بیٹہ، گرمی ۽ مد ۽ آن ریلند اور ۽ مس

گوازینتت ہموذا مندیش ۽ ڈول ۽ عالی شان محل

دماڑی ٹھاپیشہ سہیل و سواد اد عیش او مشکول

۽ دخت ۽ گرمی ۽ مد ۽ گوازیخ ۽ پھد

دختہ کہ مندیش ۽ آخت، تہ حکومت ۽ واپار

اوداد و گرفت ۽ مس گٹ بیتت اد جنگی مردم

ڈول ۽ میدان کھنغ ۽ پہ تیار بیتت

داڑھ امیر کردو ۽ آن مزین جنگی شیئر کہ "پڑہ خزائن" مس

"تاریخ سوری" ۽ ثہ نقل بیٹہ آن محمد ابن البتی ۽ ٹھوکت

وڑا، امیر کروڑ ہواں دخت ء جوڑ کھٹہ کہ واڑہ . عباسانی
 یک مرٹائی ء گون بیٹہ . ایٹی ء ژہ اے پدھر بیٹہ کہ واڑہ
 امیر کروڑ بنی عباس ء عہد و زمانہ ء پشتو شاہر اٹ . واڑہ
 اے شتر ء ژہ آن زمانہ ء پشتو زوان و لوزانک ء باروا
 معلوم بیٹہ .

زہ یم زمدی پردے ندے ل ماتی نتہ
 پ ہند و سند و پرتخار او پر کابل نتہ
 بل پ زابل نتہ
 ل ماتی نتہ

*

غشی دمن م محی بدینیا پر میر تخمنو باند
 پر ژو، بلد یرنم پر عالم پر بعد باند

بل پ زابل نتہ
 ل ماتی نتہ

*

داڑھ ایس کرڈ و اے سری پشتو پر بند سر (نظم) ہیکھر نہیں
 ظاہر بیٹ کہ ما ایشی و پشتو و اولی د سری شپیر پر بند گشغ ز
 کھناں - ایشی و اسلیں پشتو زوان - سادہ او خالص لوزا، او ٹھوک
 گشغ و سادائیں بھیر او دیم ری و ڈر اے ظاہر کھنت کہ اے
 پر بند پشتو شاہری و دیم ری و زمانہ و نوخیں شے ای -
 پشتو شاہری و اے ڈول اوڈر ~~سلسلہ~~ و حکم اٹ - ہمیشی و
 پند پشتو زوان دگر ہمسایع زوانانی سبب و اصلی و ٹرہ کار بیٹ
 پچھے کہ ہائی و من فارسی و عربی زوانانی لوزور آختہ۔

پشتو شاہری و دولت، اولسی عہدی شاہری و من استن او
 انہی و چھی نئے بہر انت ٹپہ، لوبہ، چار بیتہ بڈلہ نیمہ کئی او اللہ ہو۔
 - مگہ مشہور ترین او خاصیں قومی علی شائری، ٹپہ یا لڈل انت۔
 گشنت کہ اے شییری ڈر ہاں وخت و ٹرہ ادار انت کہ "وید"
 او اوستا زوانانی ڈول و کہن ترین پشتو لوزانک و قی یک
 جتایی شان او حیثیت قائم کھنغ و پر ہاڈا اٹ - ٹپہ و عمر و
 باروا اگر اے ٹھونک و اندازہ صحیح ای تہ پشتو لوزانک و (ادب)

تاریخ چہار ہزار سال ءِ ثرہ دے کہن رانت۔ ٹپہ — ٹپہ پشتو
 زوان و لوزانک ءِ سری شیری بہر ائت۔ ایشی وارثی ءِ دعویٰ کئے
 نئے ان۔ اے نکلیں پشتون گل آنی ءِ لوزانکی دولت انت۔ او پشتون
 اولس ءِ گند ءِ ثرہ ایشی ءِ مس روش پہ روش زیاتی بیٹ او
 اے سلسلہ بازیں صدی آل ثرہ روان رانت۔ ایشی ءِ مس پشتون
 راج گل او راجیند ءِ ہر ٹھوک و گال ءِ باروا مثال و خیال موموت
 انت۔ عربی و فارسی شاہری ءِ ڈول ءِ ٹپہ " ءِ دے یک جتائیں
 بہر او وڑایں کہ آہی ءِ را " سیلاب " گشتت۔ آہی ءِ ثرہ پشتو
 شاہری ءِ ہر ٹھوک و خیال محکم این۔

پشتو ٹپہ ءِ مس زال بول ءِ زیاتیں بہر ائت۔

گم پشتون اولس و مردم دے ٹپہ ءِ جوڑ کھنوخ انت۔ بہر
 ٹپہ ءِ دو مصرعہ انت او ہر دوئیں بیست و دو " سیلابانی " ءِ
 مال قینذ انت اولی مصرعہ نوہ " سیلاب " چھکا او دہمی بیزدہ ءِ
 پہ حقیقت ایشی این کہ پشتون لوزانک ءِ بنیات ٹپہ آنی بہر
 صنف ءِ سرا اسقن۔ پشتو لوزانک ٹپہ رانت او ایشی ءِ

پھنڈرگہ! ہے سبب ءِ ٹپہ ءِ نوزانگی حیثیت باز مزا مزن این
 پیچھے کہ انسانی دکھ و ویلانی او عشق و محبت ءِ ٹھوکانی ٹپہ
 ساہ و جان انت۔ لہجہ، نیمہ کی بدلہ، دے پشتو لوزانگ ءِ نامیں
 وڈ انت مگہ ٹپہ اے کلانی ءِ ژہ زیات انت۔ چھی ئے سنبھرائیں
 ٹپہ ایش انت۔

حُما دَ زہہ ارامہ راشہ
 آشنا پہ ما پسے د سٹو دے
 ملہم حُما شہ م روغ شی پرہرونہ
 طیبان خوشی خیل دارورخادری

اومیس دل ءِ سکھ مٹیں خاطر ءِ بی طیب وٹی دوالی سچو برباد زیاں کھنڈ
 او بیا تانکہ مٹیں دل ءِ اٹپ جوڑ بیٹ اصل عواماں مٹیں دوست مٹیں جتال ءِ بیا ت

آسمان تہ شوک محتلی نہ شی
 ذہ دَ جانان ءِ پہ ہوس تلم درختمہ
 آزمان ءِ پوج کس نہ ریت مگہ من
 وٹی دوست ءِ یات و جہد ءِ مں ہوزار ریت

بخت دی پہ سردی زمایا دہ

سالومی باریورہ تا او کپرہ دید دوتہ

میں دوست! کفو مزی بخت آور انت کہ

گواٹ میں چنی بڑھتہ او تھو مس ء دیستہ

پہ مخ دی بیا سرخی پیدا سوہ

نکہ پہ د اولہ چہ دویو شاخکی دینہ

میں دوست تھی سنہڑا میں دیم ء لال رنگ انت

چوں کہ برف ء ژہ خون ء ترمپ

پہ زکندن می را حاضر میثہ

بیا تر قیامت پوری نشہ دیدونہ

سکر انت ء وخت ء حاضر می

پچھیکہ قیامت ء داں طاقات نہ بیت

حماہ لیرے دطن یارہ

رنگم ہیرے پہ نامہ دناستہ نیمہ

میں دیریں دطن ء دوست! تھی سنہڑا میں سورت ء

نہاندر شمشتہ . مگہ شو کے نام گریغ او

یاد کھنغ میس زیندایں ۔

قلم پہ لاس کاغذ تہ مہورم

آشارا یاد شہ ہیرشہ تقدیروند

قلم میس دست و انت او کاگدڑ گد

دوست و یاد منال کلیں کھوک شمشتہ

باران وریندی عنوی دند دی

قدم حابہ قدم ہزدہ رازہ دنہ

ہور بیغیں ، دگ و مس آف

دل پچاڈ ، میس پچاڈ و ایرکھن او اندر و بیا

چار بیتہ ۔ اوسی عہدی و اسے یک جتائیں و ژانت (صف سخن)

اسے دے باز دلپسندی ۔ چار بیتہ و مس سخن او عشق و قصا

او کہنیں تاریخی و عہدی عاتانی کھوک دے گشغ بیٹ کہنیں

چار بیتہ و چھیئے مشہوریں زشتہ کھنوخ ایش انت ۔ میرا

توکل ۔ زوری قمر دی ، احمد دین طالب ، ایوب خان ، محمد جی دہرند

اد صالح محمد -

(لیونی محمد جی ۶ پھلی ہزارہ ۶) یک مشہوری پار بیتہ ۶ یک

نوز ایش انت -

بیگاہم سیل کھرے پہ بازار دتورو زلفوا

زہ گہ لکہ ہرا شوم پہ گلزار دتورو زلفوا

بیگاہم دے سیل کھرے ستاد زلفوا باغیچہ کبند

حڑ گہ لکہ ہرا شوم دانارو پہ چرچہ کبند

بیا خنچم کم غابرتہ پہ نرٹ زہ سوچہ کبند

بل بوٹم کم ووشہی ڈغارے ہارو دتورو زلفوا

حڑ گہ لکہ ہرا شوم پہ گلزار ۶ تورو زلفوا

لوبہ - لوبہ دے وٹ خاصیت بیت و حیثیت ۶ سبب ۶ باز

مشہوری لوبہ ۶ وزن و شان اصلیں ہلی راگ ۶ سرا قائم انت -

لوبہ ۶ مزاج مزی نازک ایس - ایشی ۶ مس عشق و محبت او دکھانی

دل دکھوک ۶ حالتانی بیان ظاہر کھنت - لوبہ اے ڈول ۶ گشت

نن ماشہ مرجینی !

خار دستر گو دپہ زہہ ونشیتل یہ

ڈیر غم خورلی یہ

نن راشہ مر جبینی !

خار زہہ قلم قلم کہہ

نن راشہ مر جبینی !

ذری ذری دپہ دیر غم کہہ

خہ خود بے اجلہ نن و جلی یہ

ڈیر غم خورلی یہ

نن راشہ مر جبینی !

عمو ذستا کہہ مر بد حالہ

نن راشہ مر جبینی !

اوس خوجانا نہ خیر والہ

نن راشہ مر جبینی !

نن راشہ مر جبینی !!

نیمہ کئی - پشتو ء اوسے شاعری ء من نیمہ کئی آسان و سبک

تریں شاعری انت - اے بانک آنی دلپندی شاعری بہر ایں - زال
 بولانی مجلس ء من یک توار ء من گشت - یک بانک اولی
 شیئر ء شہ (مصرعہ ۶) شروعات کھنت پھذا دہی بانکاں یک توار
 بیٹھ ء پھذا دہی شہر گشت - آہنی ۶ یک مشہوریں اسی قصوہ
 چھی نئے بند ایش انت -

کچھ عزمہ دہ !

مامونئی علا لونیہ !

کچھ عزمہ دہ !

مامونئی شہ شہ پہ خدا شوہ،

کچھ عزمہ دہ !

لاٹے م خیل دے ماہ نہ علا لونیہ،

کچھ عزمہ دہ !

د مامونئی دمرگ آواز شہ،

کچھ عزمہ دہ !

جینکو پدیخو دے تگنی پہ تند ورونہ

کچھ غزمہ دہ !

بیابان کی مچھلی : : حُم

کچھ غزمہ دہ !

دامونئی دُسر قاتل بہ پکین و بینہ .

کچھ غزمہ دہ !

مامونئی گورنہ جواب او کہہ ،

کچھ غزمہ دہ !

پہ سند و قچی کبں م بنگہ یان دی تو بر بہ شینہ ،

کچھ غزمہ دہ !

مامونئی خاص دُ باجوہ دہ ،

کچھ غزمہ دہ !

شیر عالم خان بی پہ مسون حلاوینہ ،

کچھ غزمہ دہ !!

بَدَلَتَا = اے اولسی شاحری ءِ پشتو ءِ مں سذرہ دے

گشت - بدل یک کہیں اولسی وژ انت - ایشی ءِ را گشویں

راگی مزدوم سازومرء ژہ گشتت - ایشی ء م تاریخی حال
 د ٹھوک اولسی قصو او جنگانی دستانک گشتت ، ہڈہ ء گشویں
 کہیں مردماں ژہ فیاض نام ء یک راگی داژہ اٹ "بہرام" د
 گل اندام" ء قصو جوڑ کھٹہ ادوٹ راگ ء م ساز ء سرا
 گشتت - ایشی ء ژہ (سوا) دہمی بے حسابیں کہیں بدلہ آنی
 گشویاں ژہ کس ء پڑہ بیٹ بدلہ ء یک نمونہ ایش انت۔

نن م بپا پہ زہہ بلیبزی اور د عشق

ٹکھ خیشری م د خولے نہ شور د عشق

او د مینے د زہہ پہ سر۔ بلیبزی

لکہ کب د زہہ پہ وینو کہیں تلیبزی

کبرجن آشنام نہ کوی پلستتہ

دے شور فریاد کوے پہ زہہ درمنہ

دیار مینی رانہ شرم جیا یوہہ

د او بوپہ سرے اوچہ کھیاہ یوہہ

خبر نہ یم چہ پہ حٹہ کناہ م نیسی

چہ پر اورم دریتہ دی دسترگو کسی

نہ پوہینیم زہہ یجا کاندے کہ فولاد

لا او خاندی چہ شہ کرم درتہ یاد

اللہ ھو! پستو زوان ء " اللہ ھو " چکائی اولسی لولی

گشت - وختہ کہ پشتون ماٹ لولی دشت تہ آہنی ء

یک خاصیں پنت او سبق انت - چک وٹی ماٹ ء گشت

مں بھڑ مڑائی او بہادری ء شیئر او باگل سٹی بیٹ وٹا

بیغ ء پھد آہنی سرا عمل کھشت چھو کہ لولی ء جوڑ کھنور

اؤلس این ہے سبب ء اے کسے ء میراث نئے انک

مزی لولی ء مں چک ء باروا بھڑ مڑائی او قوم و ملک ء

پنت انت -

اللہ ھوشہ اللہ ھو! اللہ! واو ء کھن میس چک !!

یووزری دہ مسور ماٹ تنہا انت

پلار دشتہ دے پہ کور تھی پت لوع ء مں نئے ان

نہ خورشہ نہ مور نئے میس گہار نئے میس ماٹ این

بم صحرا کوم ہم کور   میس لوغ
 اللہ ہوشہ اللہ ہوا   اللہ ہو واو ء کھن میس چک !!

اللہ ہوشہ اللہ ہو   اللہ ہو، واو ء کھن میس چک !
 نہ اودہ شہ حما جان

موروتانہ شہی قربان   تھیء سرا جان ندر کھناں واو کھن

تہول کا رونہ م دی وران   میس کلیس کار پورو مرہ بیتہ

شپہ اورخ م دی پہ خان   شفت او روش ء کلیس کار میس چھکا این

اللہ ہوشہ اللہ ہو !   اللہ ہو واو ء کھن میس چک !

حما جانہ اللہ ہو   میس جند و ساه واو کھن !

پلاروتلی پہ عزا   تھیء پٹ عزا ء پہ رورغ ء رانت

دشمنان لہ کبری فنا   دشمن آہنی دست ء برباد و زیان بیت ائت

نوم بہ پریبزدی پہ دنیا   آن دنیا ء مس وٹی نام بڑز کھنت

نن بہ راشی یا صبا   نین یا بانگا و آن کھیث

اللہ ہوشہ اللہ ہو   اللہ ہو، واو ء کھن میس چک !

حَاجَا نَهْ اَللهُ هُوَ   واو کهن میس چنڊو ساہ !!

تربوران راتہ پہ شو

ڈل وطن شہ راتہ بو

دزبرگی نہ م حی نو

خدائے گہ کھی پہ دیانو

الله هُوَ شہ الله هو

حَاجَا نَهْ اَللهُ هُوَ

الله هُوَ شہ الله هو

حہ د ساتم پہ نیت

دصبا درحے پہ پت

الله هُوَ شہ اے کلیہ

اے دصبا حکمیہ

سپینے شو دے درکوم

غولے خوبزے درکوم

ہم تے و شپے درکوم

لوشہ نہ درنجبیم

سرکہ دشمن تہ کہے خم

بن خوٹا خوئے تے

یاد بابا خوئے تے

آخر د چا خوئے تے

د خیل باچا خوئے تے

لو خدمت بہ کوئے

بند اطاعت بہ کوئے

اللہ ہو شہ اللہ ہو

از کتاب سرمد کے دک گیت، (فارغ بخاری)

غزل - پڑے ء پھد پشتو لوزانک ء مس غزل دلپسند بیشہ

غزل پشتو لوزانک ء در ء آخترہ اے فارسی لوزانک ء شہ

گیتغت البت آہنی ء مس فرق ایش انت کہ پشتو غزل

خیال و ٹھوک فارسی ءثرہ یک جتائیں حیثیت داریت۔ او اے ہے
 سبب ء کہ آن خیال و ٹھوک کہ ٹپہ ء شکل ء ات منت غزل
 صورت ء دیم ء آختہ ات۔

پچھے کہ ٹپہ اصل ء ماں پشتو رتی و قوی لوزانک ء غزل
 ات ، پشتو ء کہیں شاعر فارسی و عربی زوان ءثرہ زیاتیں حب دار
 امنت۔ جے سبب ء آن غزل چکا خیال دا۔ ہشتی صدی
 ہجری ء پیش ء پشتو لوزانک غزل ءثرہ پوہ نئے ات
 زوان ء اول غزل ، شہرہ زمینداور ء یک شاعر اکبر ء گزہ
 واڑہ اکبر زمینداوری نہی صدی ہجری ء آخر ء مس پیش۔
 آہنی ء زیند ء حال و کمال ء باروا پشتو لوزانک ہلکر
 پوہ پیش۔ کہ اکبر پشتو غزل ء اول شاعر ات اد آہنی ء
 شاعری ء یک مزی کتاب دی ات گد آہنی ءثرہ جھٹے
 ہتہ آہناں من مشنوی ء ابید جھی نے غزل دے ات تہ
 داڑہ اکبر ء پھنڈاے عہد زمانہ ء مس جو ایں شاعر پیش
 آہناں غزل ء مس دلی فکر و خیال ظاہر کھتہ داں کہ داڑہ مزا

خان انصاری ء دور باری ء مس پشتو غزل جوائیں ہند ء گتے۔
 واژه پیرو خان کہ دٹی عہد ء مس یک مزین عالم
 او صوفی اث، آن شاعر نہ اث مگہ آہنی ء بازی مرید شاعر
 او زانتکار بیغنت واژه مرزا خان انصاری ء غزل ء چھکا
 ہے سبب ء کہ تصوف ء اثر استن۔ یک دہمی مرید
 واژه دولت نمانی ء غزل دی ہے رنگ ء استن۔

واژه خوشحال خان ننگ، کہ آہنی ء را بابائے پشتو
 دے گنت آہنی ء دور ء ماں پشتو ء بخت مزین پیشہ۔
 واژه پشتو غزل ء را یک خاصیں بند و شان داہ حقیقت
 و سچائی او جوائیں انسانی جوزه و خیال ء ژہ غزل ء را
 سنہرائیں رنگ داہ حقیقت ایش این کہ پشتو غزل ء اصلین
 عہد و زمانہ واژه خوشحال خان ء ژہ شروع بیثہ۔ واژه
 خوشحال خان پشتو غزل ء را ہمکھر شان وڈ وڈائی داہ کہ
 یک مڈ او وخت ء پھنڈ "سبک خوشحال" نام ء یک
 فکری رنگ و بہر ء (مکتبہ فکر) مدرسہ قائم بیثہ۔ اے

فکری بہر رنگ و زندگی بہر کار، خوشحال خان و دنی پنگا،
 ایہی دہی بازی شاہر و زانکار بیغتت بلکن حق محسوک ایش انت
 کہ خوشحال خان خشک و اے مان و فخر، ات کہ آہنی و تجویز
 کہول (خانان) پشتو و لوزانگی کہول انت۔ اے کہول و پشتو
 زوان و لوزانگ و پھیوی و مزی خدمت کھشہ۔ آہنی و مہمان
 حال و احوال مں اے کتابت ماں نوشتہ۔

پشتو لوزانگ و دہی عہد و عزل گشونیں مزی شاہری
 ماں واڑہ رحمان بابا باز نامدار بیشہ۔ خوشحال خان و مچھد آن
 شاہر کہ پشتو عزل و راشکے گالی (شیرینی) او نازکی و
 نزدیکی واڑہ رحمان بابا ات۔ پشتو عزل و ماں کہ یک
 جتائیں رنگ او تصوف و عشق و سوز و گداز استن۔ اے رحمان
 و سوا دہی کتے پشتو شاہر و ماں نئے ان۔ واڑہ رحمان بابا او
 واڑہ خوشحال خان و عزل و ماں ظاہریں فرق ایش انت
 کہ خوشحال خان عزل و ماں تصوف و آسرا نہ گپتہ بلکن
 عزل و نیات، وٹ گتتیں حالانی سرا ایر کھشہ او عزل و راجتتہ

پندی و رنگ داش۔ او واژه رحمان بابا تصوف و عبادت
 کفغ یک ایکیں دگ و دستورے، بُنیات و سراوشی شاہری و
 ہادی و پادار و محکم کھشہ۔ ہے سبب و واژه و عزل و
 ماں یک خاصیں گراں مہذوی روقار او سوز و گلزار و ابید یک
 ہمکھر حالت و لطف استن کہ مٹوک و بیان و ماں نہ آحت
 شاید ہے وجہ و اثر و واژه و عزل ہر دور و زمانہ و ماں مقبول
 بیٹہ۔ او سبک رحمان و زندگی دے بازانت۔

سبک خوشحال و خوشحال و فکری رنگ و بہرا او سبک خان
 رحمان و فکری رنگ و بہرا ابید یک سہمی فکری رنگ و بہرا
 (مکتبہ فکر) دے استن آہنی و راہ سبک حمیدی، گشتت واژه
 کاظم خان شیدا او واژه علی خان او ہمکھریا دہمی شاہر آہنی
 زندگی انت۔ سبک حمیدی، و سروک واژه حمید بابا موصغ
 ماشو لگر و (ضلع پشاور) نندون اٹ۔ آہنی زندگی و زمانہ ۱۳۰۰ھ
 انت، واژه حمید بابا، حسن و جمال و صفت کھنوخیں شاہراٹ۔
 ہے سبب و آل عزل و راحت و جمال و رنگ و نشان و

ترہ سمجھنے (آراستہ) اگر خوشحال و رحمان بابا ء پشتمو گال و
 غزل ء ماں داڑھ سوروی و حافظ ء ڈول ء فکر ء گجری
 او تصوف ء دگیری پیش کھٹہ نہ حمید بابا او آہنی ء رند گیراں
 رپروڈوں (گال و غزل ء را نوزیں خیالوں او نوزیں محاوروں
 ترہ پھر کھٹہ - حمید بابا ء غزل ء نوزیں رنگ و ڈور اسلوب
 آہنی ء را یک نوزیں فکری رنگ و بہر ء (مکتبہ فکر) سرک
 ٹھاینتہ - داڑھ حمید بابا ء یک رند گیر داڑھ علی خان دے نامار
 شاہراٹ - آہنی غزل ء ماں نکتہ آہنی او محاورہ و تشبیہات
 رنگ زیریٹ او باز زور انت۔

ہے سلسلہ ء ترہ ، داڑھ پیر محمد کاکڑ ء ذکر و حال و ٹھوک
 دے ضروری این - پچھے کہ داڑھ پیر محمد کاکڑ ء غزل و ٹی مٹ وٹ
 این آہنی ء کلام ء ماں ہروٹ ء ٹھوک و کال موجود انت۔ ہے
 و جب ء ترہ آہنی ء رند گیراں وٹ یک جتائیں فکری رنگ و
 بہر (مکتبہ فکر) ٹھاینتہ - داڑھ پیر محمد کاکڑ غزل ء ابید شاہراٹ
 بر بہر رباعی خمس مسدس او قطعہ ء ماں کمال حاصل کھٹہ آل

دنی کلام و ماں انسانی جزوہ و ٹھوک و سنہرائیں کشک و خیال پیش
 کھنٹی این واڑہ پشتو زوان و مزی شہ نولیں و زانکار دے
 اٹ۔ واڑہ احمد شاہ ابدالی و پنج شہزادہ سلیمان و اتالیق و
 اُتاز اُت آنہی و خاطر و واڑہ کا کردیک نامداری کتاب
 معرفتہ الافغانی، لکھتہ اے علمی کتاب پشتو زوان و صرف و نحو
 لغت او محاورات و باروا استن۔ دوہی کتاب واڑہ و پنج
 ہزار شعر و دفتر این۔

ردانکی لوزانک، پشتو شیئر و شاہری و زمانہ ۱۳۹ھ و ماں
 شروع بیشہ واڑہ امیر کرد و سری (نظم) پشتو و ادلی مزی
 شیئر این۔ اے عہد و داں گر نہی صدی ہجری و بیٹ
 نیک، اسعد سوری، اسمعیل سرہنی ملک یار عزیزین شکار مذہبی شیخ
 متی بختیار کاک، بابا ہوتک، رحمان بابا۔ خوشمال خان او ہے ورا
 مزی شاہر بیشہ دوہی صدی ہجری و ماں پیرو خان او اخوند
 درویشہ دو مزی زانکار و شہ نولیں بیشہ۔ اے دوہی شہزادانی

بازی رند گیر و مُرید پشتو زوان و لوزانگ ء ماں جہد کوششت ء واژه
 وژ وژیں شے آنی رنگ و گوناف پیش داریش۔ پیر روخان ء
 سړی دھکا پشتو روانگ ء (نشر ء) چھکا خیال داثر او پھنا
 آہنی ء دیم رنی ء باردا جہد کھشت ہے سبب ء پشتو لوزانگ
 پیر روخان ء احسان و جہد ء واژه پھیلہ بیث۔ واژه
 پیر روخان وٹی رنگ و بہر ء (مکتبہ فکر) سروک اٹ آہنی
 بازی رند گیر بیث۔ واژه ء نوشته کھنوخیں کتابان ماں خیر البیان
 نامداریں کتاب انت۔ واژه پیر روخان ء زمانہ ء ماں یک موی
 مزی عالم شہ نویس او زانتکار واژه اخوند درویزہ دے اٹ
 اے دوہیں زانتکاران وٹ پہ وٹ جھیرو ء سبب ء آہنانی
 خیال و فکر کتابانی لکھن چھکا بیث۔ او اے ٹھوک ء واژه
 پشتو لوزانگ دیم تر بیث۔ اے پیر روخانی او درویزی فکری
 رنگ و بہر ء (مکتبہ فکر) اثر و کمال الدین کہ ہے عہد
 کلین شاعر و شہ نویس کھنگی او سیکوٹی ویک رنگی ء
 اشتو داتی او حقیقت پسندی او دیم رنی ء خیالانی ء واژه

دلی شاهی و لوزانکی و راجپھارو کھشہ بلکن خوشحال خان شہک او
 داڑہ رحمان بابا و عہد و پشتو شاهی و نوخیز راہ و راسبند داڑہ
 حقیقت ایٹن این کہ پشتو لوزانک و کھیں مال و مدتی
 (سرمایہ) دلی عہد و دورباری او نندرنیاد و حالانی چھکا ادار انت۔
 پختونخواہ و مردم زیات تر جنگ و مرانی و ماں خوار و زار بیغنت
 رختہ دری جلو کھنوخانی و ژہ مرانی کھنت او وختہ غیرتوانی
 حاکم ژہ مرانی بی انت۔ ہے سبب و پشتون قوم و مردم
 دشمالی و حال و پکار و پخیاں نہ داڑہ۔ صرف شاهی یک
 ذریعہ پیشہ۔ کہ آہنی و ژہ آں وٹی زمانہ دورباری او ڈکھ دسکھ
 و باروا کھشہ۔ اسے حقیقت و ژہ ما گذول کہ پشتو لوزانک و
 پٹ و پھول و پھذا آں مارا وٹی عہد و زمانہ و جہد و کوشش و
 پدہندی تواریخ (منظوم تاریخ) ظاہر بیٹ۔ البت پیرو خان
 ازند درویشہ او آہنی رند گیرانی کتاباں ژہ پشتو زوان و مزی
 ہر و لوزانک و مان دیم رلی بیٹہ۔

پشتو لوزانک ۽ اول دور :- پشتو زوان ۽ شاعری ۽ لوزانک
 (ادب ۽) شروعات ۱۲۹ھ ۽ ماں بیشہ واثره امیر کرڈل
 دور باری ۽ سری شاعر این - او نوزیس پٹ و مچول ۽ نوزیس
 مطابق پشتو زوان و لوزانک ۽ سری شاعر دے واثره امیر
 کرڈل انت بلکن حقیقت ایش این کہ امیر کرڈل ۽ پشتو
 شاعر شاعری ۽ مزی سری واثره این -

جنگان شاعر گال ، اللہ تعالیٰ ۽ صفت دشنا ۽ پڑ شاعر
 نڈارگی ۽ شاعر او عشق و محبت ۽ ٹھوکانی باروا شاعر
 آن دور باری ۽ کچین (تخلیق) انت - اے دور ۽ شاعری و ماں
 مومنوع او (مواد) کم این زوان دے سادہ این - گم لے
 دور و عهد ۽ حلاص بیغ ۽ کند ۽ اے سادائیں او بے
 شاعری ۽ ماں زوان ۽ نوزیس لوزانی ادارو گم بیغ ۽ بے
 پراہی پیدا بیشہ ہے وجر ۽ ژرہ سادگی او لوزانی روانی
 دور ۽ لوزانک ۽ خاقیت انت -

پشتو لوزانک ۽ اے ہے اولی دور کہ ۱۲۹ھ تاں ۱۷۹ھ
 استت اے دور ۷۰ ماں ۹ مزیں شاہر بلیشہ عنت اینا آہانی
 زیند ۽ مال ادکلام ۽ چھی ۷۰ نمونہ نوشتہ کھنغاؤں او پھذا
 دہی سہی چہارمی او پنجھی دور ۽ بیان کھنغ بیث۔

زہیم زمیری، پردے ندے لہ ماتل نستہ

پہ ہندوسندو پرتخار او پرکابل نستہ

بل پہ زابل نستہ

لہ ماتل نستہ

★

غشی دمن م حئی، برلنا پر میرٹھمنوباند

پہ زوبلا، یونم پر ظالم پر لیتد و نوباند

پہ ماتید و نوباند

لہ ماتل نستہ

امیر کروٹرا۔ واڑہ امیر کروٹ واڑہ پولاد ۶ پینچ اش لے

۱۳۹ هجری و ماں غور مندیش و حاکم بیشہ واژہ امیر کردو، بھلی
 و پہلوان لقب و شان و نامدار بیشہ۔ مزیں بہادر او زورانی
 مرداٹ۔ گشتت کہ دختہ کہ مردانی کھنت تیر دھک و
 یکصد مسلح پوش جنگی مردمان گوں مردانی کھنت۔ آن وٹ او بارانی
 ماں، قلعه غور، بالستان خیبار او برکوشک و محل و ماوی آنی
 سراقوند کھنغ و بھنہ واژہ بیشہ

واژہ امیر کردو پشتو زمان و سری شائر اٹ، واژہ ہیر
 کردو و آن مزیں جنگی پر بند کہ پٹہ خزانہ و اس تاریخ
 سوری و ژہ نقل بیشہ آن واژہ بہاں دخت و جوڑ کھٹ کہ
 واژہ عباسانی یک مردانی و گوں بیشہ۔ ایسی و اسے پدھر بند
 کہ واژہ امیر کردو بنی عباسی و عہد زمانہ و پشتو شاہرا اٹ
 واژہ و اسے جنگی پر بند و ژہ آن زمانہ و پشتو زمان و
 لوناک و باروا معلوم بیٹ۔

بیٹ نیک، پشتو زمان و لوناک و بازیں زانکار واژہ بیٹ

نیک و باروا اے خیال واریث کہ واژہ شیخ بیٹنی (بیٹ نیک)
 بازیں پشتوں کہول و قوم و مزی دسری واژہ (جدامجد)
 این - نامداری زانتکار واژہ ابرالفضل وٹی کتاب "آئین اکبری" و
 مان زشتہ کھتہ کہ واژہ بیٹ نیک ، غزفشت اد سترہ بن و
 برات اش - یک وگ پشتون زانتکار و تاریخ نویس واژہ
 سلمان ماکر ، وٹی کتاب " تذکرۃ الاولیاء " (۶۱۲ھ) مان واژہ
 و بزرگی اد ولایت و باروا باز لکھتہ ، آہنی و خیال
 مان واژہ بیٹ نیک مزی کشف و کرامت و واژہ اش
 واژہ بیٹ نیک سترہ و ژہ گرتکھ و زمانہ و مان زیند
 گوازینتہ پشتون شاہر و حیثیت و دے واژہ مزی ہندوستان
 واریث -

واژہ بیٹ نیک و اے مشہوریں سترہ آہنی و شاہری و

یک مزی شے این

لویہ خدایا ، لویہ خدایا

ستا پہ مینہ پدھر خایہ

متر ولا پھی درنادے کئی

تہولہ ڈوی پہ خاری کئی

دلہ دی د غرو لہنے

زمونز کبزدی دی کئی پلنے

داو کلبے ہیر کہے خدایا

لویہ خدایا، لویہ خدایا

دلہ بزمونز اور بل دے

دوہ کورگی دی دوہ پورجل دے

مینہ ستا کئی مونز میٹت یو

بل دچاپہ ملہ تلہ نہ یو

ہک اور محکا نغبتہ ستارہ

دمروودہ لہ ستادہ

داپالہ ستادا خدایا

لویہ خدایا، لویہ خدایا

اسعد سوری، شیخ اسد و پشا و نام محمد اٹ۔ بخین و
 ماں ۲۵ گنہ و ماں مہرتہ۔ پشتون قوم و نامدارین بادشاہ امیر محمد سوری
 دربار و ماں داڑھہ بازیں عزت دار اٹ۔ و نختہ کر محمود عزیزی
 آہنی ملک و سراسر کھٹہ۔ او امیر محمد سوری قید بیشہ او آن
 ہندی خانہ و ماں مہرتہ، داڑھہ شیخ اسد و وٹی بادشاہ و
 اے ڈگانی حال و سراسر یک ڈرد ناکیں موتک (مرثیہ) نوشتہ
 کٹہ۔ داڑھہ و دے موتک (مرثیہ) پشتو شاہری و ماں باز
 شاندارین۔ جھی ٹے شرایش این

دفلک لہ چارو خد کہم کوکار

زمونی ہد کل چہ خاندی پہ بہار

ہر غنہول چہ پہ بیں یا غوریہ و کا

ریٹوی تے پانڈے کاندے تار پہ تار

دید مخومہ د ملک خپہ سٹنہ کا

پیر سرونہ کا ترخاوردلانڈے زار

اسمعیل سترہ بنی۔ واثرہ شیخ اسمعیل سترہ بنی، واثرہ شیخ بنی
 پنج اٹ۔ واثرہ شیخ اسمعیل سترہ بنی ء را آہنی بابا پالہ ہنہ
 سبب ء سترہ بنی مشہور بیشہ۔ واثرہ ء کلام ناپید این، واثرہ
 شیخ سلیمان ماکو دل کتاب "تذکرۃ الاولیاء" ء ماں واثرہ شیخ
 اسمعیل ء چھی تے سترہ نوشتہ کھتہ آہنی سوا دہمی کلام تے ان۔
 آہنی ء کلام ء ظاہر بیٹ کہ واثرہ شیخ اسمعیل پشتو لوزاگہ
 سری عہد و زمانہ ء یک سادائیں شاعر اٹ۔

تنبتہ وکپہ لہ ابلیسہ

چہ ابلیس لعین بنکارہ شی

ہلتہ ورمہ پلوشہ شی

تہول نہدے تورہ تیبارہ شی

کہ ہرجار بلیس خرچ کہ

نوبے ہلہ نندارہ شی

کہ سہمی ابلیس تہ پدشو

نوید کورد و میر ناره شی

شیخ خرنبون سترہ بنی : داڑھ شیخ خرنبون بابا سترہ بنی عبدالرشید
 و ذابغ اث سیمان کوه ع ماں مذوخ اث - او پھذا وٹ کھول
 گون تدمار و یک شہر عوزہ مرغہ ع ماں آباد بیٹہ - اللکھہ ع
 ماں اے شہر ع ژہ کوڑی ع شتہ -

یک کتاب - پشتو ادب و ماں نوشتہ دین کہ شیخ اسمعیل ع
 لاکھ بیٹہ آں اے حال ع چھی ئے شیئر جوڑ کھتہ آہنی جواو
 ماں داڑھ شیخ خرنبون دے شیئر مٹھا بیٹہ - اے مزی شہر پشتو
 لوانک و سری ڈردو مچالی و شہر این - اے شہر سواداڑھ و
 ہی شہر ناپید این -

یبتانہ ناره م و سوه پہ کورد بانڈے

نہ پوھیزم چہ نہ تھہ وی پنیں پہ ورائڈے

لہ خپلوانوبہ پیلنزم پہ سرد ستر گکو

دواڑھ ستر گکو م پہ وینودی ڈرائندر

اسجیلہ باستانا روم زہکی پدے کی
 بیلتانہ خزیبوں بیالہ پدے کی
 نہ ہیریزی کہم بنانہ ستا یا دی کی
 بہ چہود وید بہ پدے سی درپہ مدانی

ملک یارغرشین = غرشین = پشتو قوم ءیک پھلی و بہرہ
 نام این۔ ملک یار اے پھلی ءیک نامداریں شاعر اٹ۔ او
 مزین عزت داریں واژہ اٹ۔ چچی ٹے لوزانکی پٹ پھوا
 کھنوخ (محقق) واژہ ءے رایک بزرگ و ولی اللہ لکھتہ۔
 واژہ ءے کلام دے ناپید این ابت یک مزین جنگی شتر
 (رجز) واژہ ملک یار ءے پشتو شیئری لوزانک ءے ماں
 نامدار و ممتاز کھتہ واژہ اے جنگی شیئر ہاں دخت ءے جرہ
 کھتہ کہ واژہ شہاب الدین غوری مسلمانانی مدتی ءے پہ لمان
 شبر ءے سراجلو (حلمہ) کھتہ۔

خُنبتن مومل دے

اوس مویدغل دے

ھواد دَبل دے

مخازیا نو کورے.... خُنبتن مومل دے

تورے تیرے کپے

دبمن مویرے کپے

منکلی سرے کپے

خلہ بہ تبتو.... خُنبتن مومل دے!

شکار ندوی ، - واڑہ شکار ندوی ، مزی مسلمان بادشاہ واڑہ
 شہاب الدین غوری ء دربار ء شائر اٹ آہنی ء دربار ء ماں
 واڑہ مزی عزت و شان داریٹ - واڑہ شکار ندوی واڑہ
 شہاب الدین غوری ء جنگان ماں دے آہنی ء سگت بیٹہ
 شہاب واڑہ شہاب الدین غوری ء ، جنگانی سوب ء عہد زمانہ
 ایں ادے زمانہ واڑہ شکار ندوی دے انت - گشتت کہ

داڑھ وٹل شائری ءِ ماں باز سفتی شہیراں گشتہ - یک مزیں
 سفتی شیر داڑھ شہاب الدین غوری ءِ باروا دے گشتہ او
 آل باز مشہور بیشہ - آہنی ءِ چھمے نونف ایش ایں -

دپسری ہنکلونکی بیا کرہ سنکا روند
 بیائے ولونل پہ غرونوکنس لالونہ
 محکہ شنہ ' لانبونہ شنی لینے شنی سوی
 طیلسان زمردی واغوستہ غرونہ
 دنسان مشاطے لاس دپچیدودی
 مرغلرو باندے وینکل بنرونہ
 دغبتو لوحندی خاندی وریدی تہ
 زرغونوبند وکنس تاخی زلمی جونہ
 مکہ فامے چہ سو تیک پہ تندی وکا
 ہسے وکا نپل غبتو لوسرہ پسو روند

شیخ متی سرح :- واڑھ شیخ متی ہفتی صدی ہجری ءِ ماں گشتہ

آہنی ۽ پٽ ۽ نام شيخ عباس اس - نامدارين ڪتاب ٿيہ خزانه ۽ ماں
 زشته ایں ڪه داڙه شيخ مٿي ۶۲۳ھ ۽ ماں وڏي بيٺه اڌ ۶۵
 سال ۽ عمر ۽ ماں ۶۹۹ھ ۽ ترنگ نائين دريا ۽ وٽ ۽ تفاق
 بيٺه - آہني ۽ قبر و حديره دے ٻا ٻندياں - بازيں مردم دُعا
 و مناني واسطه ٻهوا ڪھايت پڇي ڪه شيخ واڙه صرف شاہرے
 نئے ۽ ات بلڪن ولي اللہ او ڪرامت ۽ مالڪ دے اتنت
 آہني ۽ شاہري ۽ يڪ ڪتابے يقا ٻهوا ڪپتي ۽ مخلوق و عالم
 ٻهاں ڪتاب دل ۽ گون پڙھنت - گشت ڪه وخت ڪه مغل
 قوم ۽ مٿاڻ ڪفشت ٿي ٻهاں ڪتاب گا - بيٺه -
 واڙه شيخ ۽ شاہري ۽ ماں سادگي و صفت و تاء ۽
 باز استين -

پرديو غرو ، هم په دڻتو ڪه

په لوي سهار ، په نيموشپو ڪه

په غاره بنغ او په شپڪو ڪه

يادوير ژلوپه ، شپلو ڪه

تہول ستاد ییاد نارے سورے دی

داستاد مینے سنداری دے

کہ غدو بنا نہ مخ کے سپن دے

یاد سپوز میہ تندی درین دے

کہ غردے بنکلی پرتمین دے

لکہ ہندارہ مچ دسپین دے

ستاد بنکلا دا پلو شہ دہ

دانی یوسپکہ ہندارہ دہ

بختیار کاکی : واژہ ۽ نام قطب الدین اودیت ۽ نام احمد
 او ڈاڈائے نام موسے اٹ - بختیار آہنی ۽ قوم ۽ نام آہن
 واژہ وٹی قوم ۽ نام ۽ ژہ مشہور بیٹہ - واژہ وٹی دورباری
 مزی بزرگے گوستہ صوفی بزرگان ماں واژہ ۽ مزی ہندو
 نام ایں - چھی ٹے غیر پشتون تاریخ لکھوئیں مردماں واژہ ۽

پجھارغ ءِ ڈره کھشہ وارہ ءِ آر پشمان : سمجھتیش پ
 کتاب فخر افغانی ءِ لکسوخ وارہ نعمت ءِ نزمج ءِ وارہ
 نطب الدین بختیار کاک پشون لے وارہ ۶۳۴ھ ءِ ماں
 تفاق بیشہ آہنی حدیرہ شہر دہلی ءِ ماں استین۔ وارہ دلی
 دخت ءِ ماں مزیا عالی گوستہ۔ فارسی و پشتو زوان ءِ
 ماں شاہری کھشہ۔

ویدم زہہ سورے سورے کپ راتہ دگورہ ملوکے!

پہ بیلتون کین ذمے و با سم! لہ خوب منہ پرکی کوکے

راتہ دگورہ ملوکے

راتہ دگورہ ملوکے

ربیلتون او ورثہ بل دے دھر کپری م زہگی سوچی

لیونی یمہ د ————— مینے سوخم زہ لکر پیوچی

راتہ دگورہ ملوکے

راتہ دگورہ ملوکے

غوروی دے اور بل دے اور زماپہ زہکی بل دے
 زہ بختیار خاورے ابرے شہم پیہ اور سوی مہ کو کائے

راتہ وگورہ ملو کے

راتہ وگورہ ملو کے

پر سور غربل راتہ ن اور دے

دگریہ جوہ راتہ پید خوردے

پر کلی کور باندے مغلداغ

ہم پہ عنذنی ہم پہ کابلداغ

فنبیوننگ کپئی دامو وازدی

مغلداغی پہ تلوار دی

پہ پختونخوا کبے تے ناتار دی

پر کلی کور باندے مغلداغ

بابا ہوتک - داڑھ بابا ہوتک یا مزی شاہر او ولی اللہ
 ات - داڑھ ۽ مزی ڈاڈا خلی دہ زمانہ ۽ ماں پشتون قوم
 ۽ سردار او سروک ات۔

بابا ہوتک ۱۶۶۱ء ۽ الغر ۽ ودی بیشہ - پٹ ۽ نام
 بارو او ڈاڈا اے نام تو لرا ات۔ داڑھ مزی جنگی مرد، او
 سردکانی صفت ۽ مالک ات۔

گشتت کہ ہوتک ۽ عہد ۽ مان مغل پھوج " ارغنداؤ
 نام " ۽ دریا ۽ وٹ ۽ آباد چھی اے کسائیں شہر ۽ چھکا
 جلو کھٹہ او الغر اولان، او کلات شہر چھکا قوضہ کھٹہ بابا
 ہوتک اے حال دیتہ تہ دہ قوم ۽ مردمانی مچی او
 لشکر ۽ ژہ سورغر ۽ (کوہ سرخ) پہ مغل پھوج ۽
 چھکا جلو کھٹہ او آہنی ۽ سوب بیشہ۔

چھو کہ داڑھ ہوتک جنگانی شیر گشوخ شاہرات
 مڑائی دخت ۽ دے جنگانی شتر گشتتی پٹہ خزانہ " کتاب

ماں داڑھ ۽ اے شیر نوشتہ ایں۔

پشتو لوزانکی دہمی دور ۱۔ پشتو شاہری و لوزانک ۶ (ادب)
 اے دہمی دور یک جتائیں حیثیت داریت اکبر زمینداوری ۶
 شمر و شاہری ہے وخت ء شروع کھتی او مرزا خان
 الفاری دے سری دھکا صوفیانہ شائری پشتو ء ماں شروع
 کھتی پشتو زوان ۶ ساقی نامہ دے ہے دور ۶ کجیہ شہانہ
 لکھوخ زرغون خان اش - پشتو زوان ء ماں صفال او
 روانی ہے وخت ء آئکہ - ہے دور ء اکبر زمینداوری
 زرغون خان ، مرزا خان الفاری ، دولت خان لومانی - علیی مشوانی
 او بی بی نیک . بختہ شائر و شہ نویس گوہر

اکبر زمینداوری = وارہ اکبر زمینداوری ہنی صدی ہجری ۶ آذر
 ماں پیدا بیشہ ساید وارہ تیمور گورگانی ۶ وخت ء ماں وارہ
 اکبر زندغ اش پچھے کہ وارہ وٹی یک شمر ۶ اندر ء تیمور
 باروا ذکر کھتہ -

دمغولو ترمسے پد اور وسوم

چد بدھیر پد دے ماتم زمینداور کرم

بزاں، مغلانی تیمور ء ہمکھر بیزار کھتہ کہ مناں وٹی

وطن زمینداور دے یات نئے آغیں !

واڑہ اکبر، زمینداور ء شہر ء مرڈوم اٹ، اکبر ء زیند ء

حالات ناپید ایں۔ چھی نئے لوزانکی مرڈمانی خیال ایں کہ واڑہ

وٹی شرو شاہری ء یک کتاب لکھتہ۔ مگہ ہماں کار بیشہ

چھی نئے ڈڑتھیں پنہ (ورق) ہلند ء شہر ء ماں ملنگاں۔

پشتو غزل ء چھکا کلاں ژہ سری واڑہ اکبر ء خیال

داڑہ او واڑہ پشتو ء سری غزل گوشخ شارٹ ایں۔

زہ عشق یم یارہم نینز

فورقہ نة تدو تمیز

یو پد بلہ عاشقان یو

ہم پھیل عشق صادقان یو

یو پہ بل پسے رنخو ر یو

چہ نژدی نہ یو مہجوریو

عشق کہ بنہ دے کہ بلائے

پیدا کرے حمون بن مولائے

زرغون خان - واژہ زرغون خان نور زلیٰ آنی بہادرے
 سردار آٹ - ۱۸۹۱ء ماں بہارت ء شتہ گڑھ ہمدانہ
 عراق و خراسان ء سیل گھٹہ - ازبکوں گوں بہادری ء
 مہرٹہ - واژہ ۱۹۳۱ء ماں تفاق بیٹہ -

واژہ دنی شتر و شاعری ء دیوان (کتاب) دے
 لکھتہ - دختے کہ ایوب تیمنی ء گوں صہ صد پینہ ء (ورق ۶)
 یک کتابے ملے آہنی ء ماں غزل او دہمی شتر دے آٹ
 "ساقی نامہ" ء شاہری ء ماں واژہ آرباز کمال ات، پشتہ
 شاہری ء ماں واژہ لکھتیں "ساقی نامہ" ء مزین قدردشان آتہ

ساقی پاختہ پیالہ را کہہ

معدد یارم پمخلا کہہ

ادبہ تو تھی پہ لبو کہہ
 اورم مدبہ پہ دے ادبو کہہ
 پسری شوغنیہ کل کا
 زلفے تادے د سبدا کا
 بلبلان شور و فغان کا
 کہیدن پہ گلستان کا

مرزا انصاریؒ حضرت دائرہ پیررو خانؒ کے فکری رنگ و بہر
 (مکتبہ فکر) اے ممتاز شاعرؒ کے نام فتح خان اٹ گئے دائرہ امرزا
 خان انصاریؒ کے عرف و تخلص کے (شاعری نام) کے مشہور و
 نامدار پیشہ۔ انہی زیند کے زمانہ ۱۹۲۰ء کے گیارہ سال
 آئیں۔ دائرہ پیررو خان وئی زمانہ کے باز مزین صوفی اور عالم
 اور کتاب لکھنوخ اٹ۔ ہے سبب کے دائرہ مرزا کے شاعری
 تصوف کے رنگ کے ماں آئیں، حقیقت آئیں کہ دائرہ مرزا خان
 انصاری سرے دھکا پشتو عزل کے ماں صوفی گیری کے (تصوف کے)

ہماری مطبوعات

نمبر شمارہ	نام کتاب	مصنف کا نام	قیمت
۱	جوانسال حصہ اول	عطا شاد	۲/۵۰
۲	جوانسال حصہ دوم	میر گلزار خان مری	۲۸/۰۰
۳	بلوچستان کی کہانی شاعروں کی زبانی	میر گل خان نصیر	۱۵/۰۰
۴	بلوچی رزمیہ شاعری	میر گل خان نصیر	۴۵/۰۰
۵	بلوچی عشقیہ شاعری	میر گل خان نصیر	۴۵/۰۰
۶	صحافت و ادبی	کمال الدین احمد	۳۰/۰۰
۷	آئینہ خاران	عبد القادر اشیر	۳۰/۰۰
۸	پریوں کی کہانیاں	ترجمہ عبد الغفار ندیم	۴/۰۰
۹	بلوچی عشقیہ کہانیاں	ترجمہ عبد الغفار ندیم	۴/۰۰
۱۰	قدیم بلوچی کہانیاں	ترجمہ عبد الغفار ندیم	۴/۰۰
۱۱	بلوچستان میں فارسی شاعری	ڈاکٹر انعام الحق کوثر	۶/۰۰
۱۲	جوہر معظم	گل محمد ناطق مکرانی	۳/۰۰
۱۳	دیوان علیم	علیم احمد علیہی	۶/۰۰
۱۴	سرمست بلوچستان	ذکیر سردار خان	۶/۰۰
۱۵	لہ و گراناز (اردو انگریزی)	بشیر احمد بلوچ	۱/۲۵
۱۶	بلوچستان ماقبل تاریخ	حک محمد سعید دیوار	۷/۰۰
۱۷	نغمہ کوہسار	عبد الرحمن غور	۲/۵۰
۱۸	بلوچی گرامر	میجر موکلہ ترجمہ محمد بیگ بلوچ	۴/۰۰

بلوچی اکیڈمی کوئٹہ